

Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tütün, Alkol ve Ürünlerini Kullanım Sıklığı ve Risk Etmenleri

Prevalance of The Tobacco Alcohol and Products Use of A Faculty of Medicine Students and Risk Factors

Emine Avci¹, Mustafa Necmi İlhan², Emine Füsün Civil³, Tuğba Özdemirhan¹, Mehmet Ali Bumin⁴

ÖZET

Amaç: Ülkemizde sigara ve alkol kullanımı yaygın bir alışkanlık ve önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sağlığımızın en büyük tehditlerinden biri olan bu alışkanlıklar gençlerimiz arasında gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve tercih edilme yaşları küçülmektedir. Bu çalışmada Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı ve risk etmenlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde öğrenim görmekte olan 1003 öğrenciye 04-28 Şubat 2011 tarihleri arasında anket formu kullanılarak yapılmış kesitsel-tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Ulaşım yüzdesi % 78,11'dir.

Bulgular: Araştırmaya katılan 1003 öğrencinin % 53,8'i kız, % 46,2'si erkek olup, yaşam boyu tütün ve ürünlerini kullanım sıklığı %37,6, halen tütün ve ürünlerini kullanım sıklığı %18,8, yaşam boyu alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı %35,6, halen alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı %22,5 olarak bulunmuştur. Ailelerinde tütün ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerde olmayanlara göre, tütün ve ürünlerini kullanım sıklığı anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (Odds Ratio:3,64, %95 güven aralığı: 2,55-5,20). Ailelerinde alkol ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerde olmayanlara göre, alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (OR:14,60 %95 güven aralığı: 9,94-21,44).

Sonuç: Araştırmanın sonuçları tıp fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünleri hakkında daha fazla eğitime, tütün ve alkol kullanımıyla ilgili müdahalelere gereksinim duyduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp fakültesi öğrencileri, tütün ve ürünleri, alkol ve ürünleri, kullanım sıklığı, risk etmenleri.

ABSTRACT

Objective: Smoking and alcohol use are common habits and an important public health problem. These habits, which is the biggest threats of our health becoming more common among young people and shrinking age of use day by day. In this study, evaluating prevalence of the tobacco, alcohol and products use of Gazi University Faculty of medicine students and risk factors are aimed.

Methods: This study, which is cross-sectional-descriptive, is applied to 1003 students training in 2010-2011 education period at Gazi University Faculty of Medicine between 04-28 February 2011 by questionnaire. The participation rate is 78,11%.

Results: 53,8% of 1003 students is female, 46,2% is male. The lifetime prevalence of tobacco and products use is 37,6%, still tobacco and products use prevalence is 18,8%, lifetime alcohol and products use prevalence is 35,6%, still alcohol and products prevalence is 22,5% in this study. The prevalence of tobacco and product use is found significantly in students whose one of family members using tobacco and products than the students whose not (Odds Ratio:3,64, 95% confidence interval: 2,55-5,20). The prevalence of alcohol and product use is found significantly in students whose one of family members using alcohol and products than the students whose not (OR: 14,60 95% confidence interval: 9,94-21,44).

Conclusion: Results of this study shows that faculty of medicine students need more education about tobacco, alcohol and products and interventions related to tobacco, alcohol and products use.

Key Words: Faculty of medicine students, tobacco and its products, alcohol and its products, prevalence of use, risk factors.

¹ Dr., Yozgat Halk Sağlığı Müdürlüğü

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D.

³ Uzm., Çankaya Toplum Sağlığı Merkezi

⁴ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D.

Not: Bu çalışma 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde Poster Bildiri Olarak sunulmuştur.

Address reprint requests to:
Dr. Emine Avci, Yozgat Halk Sağlığı Müdürlüğü, Develik mah. Çamlık Cad. - Yozgat - TURKEY

Phone:
+90 (354) 217 50 70

Date of submission:
May 2, 2014

Date of acceptance:
May 30, 2014

GİRİŞ

Ülkemizde sigara ve alkol kullanımı yaygın bir alışkanlık ve önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sağlığımızın en büyük tehditlerinden biri olan bu alışkanlıklar gençlerimiz arasında gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve tercih edilme yaşları küçülmektedir. (1) Niko-tin şimdiye kadar bağımlılık yaptığı bilinen maddeler içinde etkisi en fazla olandır. Bu nedenle ne yazık ki, sigara kullanmayı deneyen her iki gençten biri, sigara kullanmaya devam etmektedir. Bunun yanında sigara ve alkol kullanımının getireceği sağlık sorunları adolesan ve gençler tarafından yeterince algılanmamakta ve önemsenmemektedir. (2)

Tütün ve ürünleri kullanımı erken ve önlenabilir ölümlerin en önemli nedenidir. Dünyada her yıl 5 milyondan fazla kişi tütün kullanımı nedeniyle hayatını kaybetmektedir ve bu sayının 2030 yılında 8 milyonu aşacağı tahmin edilmektedir. (3,5) Sigara sadece 2000 yılı içinde dünyada yaklaşık 4.83 milyon insanın ölümüne yol açmıştır. Bu eğilimin sürmesi halinde, sigara içme 30 yıldan daha kısa bir sürede dünyada erken ölümlere yol açan en önemli neden durumuna gelebilecektir. Gelişmiş ülkelerdeki alkol ve sigara tüketiminde son yıllarda belirgin azalmalar gözlenirken, gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde yaygınlığı artmaktadır. Bazı ülkelerdeki yetişkin popülasyonunda sigara içme oranı azalma eğilimine girerken, genç yetişkinler arasında artış sürmektedir. (4) Ergenlik döneminde sigara içme oranı %15–20 'dir. (5)

TBMM Araştırma Komisyonu'nun 2006' da yaptığı araştırmaya göre gençlerin % 15,6'sı sigara kullanmaya devam ettiğini, % 16,5'i son bir ayda en az bir kez alkollü içki kullandığını belirtmiştir. (6) Gençlerin sigara ve alkol kullanımına zemin hazırlayan çok sayıda risk etkeni mevcuttur. Bu risk etkenleri ailesel, arkadaş ortamı, okul, bireyin kişisel özellikleri, diğer riskli davranışların görülmesi, toplumsal ve çevresel etkenler olarak sıralanmaktadır. Anne-babanın tütün, alkol ve ürünlerini kullanması veya kullanıma tolerans göstermesi ve evde bu maddelerin bulunması da ailesel risk etkenleri olarak kabul edilmektedir. (7)

Toplumda tütün, alkol ve ürünlerinin kullanım yüzdeleri gün geçtikçe artmakta ve kullanma yaşları gün geçtikçe küçülmektedir. (1) Topluma örnek teşkil edecek olan, geleceğin hekimlerinin yetiştiği tıp fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünlerini

kullanma alışkanlıklarının bilinmesi bu maddelerle mücadele açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı ve risk etmenlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma kapsamında, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde (GÜTF) 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde öğrenim görmekte olan 1284 öğrenciden 1003 öğrenciye ulaşılmıştır. Ulaşım yüzdesi %78,11'dir. Konu hakkında hazırlanan anket formu 04-28 Şubat 2011 tarihleri arasında kişilerin onamları alındıktan sonra, gözlem altında uygulanmıştır. Kesitsel-tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Bir anketin uygulanma süresi ortalama 10 dakikadır.

Araştırma verisi ortalama($\pm$) standart sapma, frekans dağılımı ve yüzde olarak sunulmuştur. Araştırmada ki-kare önemlilik testi ve halen tütün ve ürünlerini, alkol ve ürünlerini kullanmaya etkili faktörlerin analizinde Bacward LR lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon modeli oluşturulmadan önce univariate analizler yapılmıştır. Modele univariate analizlerde ve literatürde istatistiksel olarak anlamlı olan değişkenler alınmıştır. Modele cinsiyet (kız/erkek), yaş, sınıf (hazırlık ve dönem I/ dönem II ve dönem III/ dönem IV, dönem V ve dönem VI), ikamet edilen yer (yurt/ öğrenci evi/aile yanı), aylık kişisel harcama (≤ 500 TL/501-1000 TL/ ≥ 1001 TL), aylık aile toplam geliri (≤ 1500 TL/1501-2000 TL/ ≥ 2001 TL), ailede tütün ve ürünlerini/alkol ve ürünlerini kullanan kişi varlığı (yok/var) dahil edilmiştir. Analizde removal $p < 0,10$ alınmıştır. Logistik regresyon analizinde son step sunulmuştur Çalışmada istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Odds ratio (OR) değerleri %95 güven aralığında GA) sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 1003 öğrencinin % 53,8'i kız, % 46,2'si erkek, %21,7'si hazırlık ve dönem I, %44,9'u dönem II ve III, %33,4'ü dönem IV, V ve VI öğrencisi olup, yaş ortalamaları $21,12 \pm 2,25$, ortancası 21(min;17-maks;44)'dir. Öğrencilerin %28,7'si yurttan, %37,6'sı arkadaşları ile, % 33,7'si ailesi ile yaşadığını, %50,7'si aylık harcama miktarının 500 TL ve altında, %37,5'i 501-1000 TL arasında, %11,8'i 1001 TL ve üzerinde olduğunu,

%27,9'u ailesinin aylık toplam gelir düzeyinin 1500 TL ve altında, %22,3'ü 1501-2000 TL arasında, %49,8'i 2001 TL ve üstünde olduğunu belirtmiştir.

Tablo 1'de öğrencilerin tütün, alkol ve ürünlerini kullanma sıklıklarının dağılımı sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %42,0'si ailelerinde tütün ve ürünlerini kullanan olduğunu, %37,6'sı tütün ve ürünlerini yaşamı boyunca en az bir kez kullandığını, %30,0'u son bir yıl içerisinde, %24,8'i son bir ay içerisinde kullandığını, %18,8'i ise halen tütün ve ürünlerini kullanmakta olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %26,6'sı ailelerinde alkol ve ürünlerini kullanan olduğunu, %35,6'sı alkol ve ürünlerini yaşamı boyunca en az bir kez kullandığını, %31,0'i son bir yıl içerisinde, %24,2'si son bir ay içerisinde kullandığını, %22,5'i ise halen alkol ve ürünlerini

kullanmakta olduğunu belirtmiştir (tablo 1).

Tablo 2'de incelenen öğrencilerin tütün, alkol ve ürünlerini kullanma nedenlerinin dağılımı, sunulmuştur.

Tütün ve ürünlerini kullanan öğrencilerin %20 ,4'ü eğlenceli olmasını, %23,6'sı keyif verici olmasını, %16,7'si stresi, %13,7'si sıkıntı ve sorunlardan uzaklaşmak istemelerini, %13,3'ü merak etmelerini, %9,4'ü arkadaş çevresinden etkilenmelerini, %2,0'si anne/babadan etkilenmelerini kullanma nedeni olarak belirtmiştir. Alkol ve ürünlerini kullanan öğrencilerin %39,1'i eğlenceli olmasını, %25,1'i keyif verici olmasını, %8,9'u merak etmelerini, %8,9'u arkadaş çevresinden etkilenmelerini, %7,9'u sıkıntı ve sorunlardan uzaklaşmak istemelerini, %5,9'u stresi, %2,9'u anne/babadan etkilenmelerini kullanma nedeni olarak belirtmiştir (tablo 2).

Tablo 1: Öğrencilerin Tütün, Alkol ve Ürünlerini, Kullanma Sıklıklarının Dağılımı, GÜTF, Ankara, 2011

	Tütün ve Ürünleri		Alkol ve Ürünleri	
	(n=1003)			
	Sayı	%*	Sayı	%*
Ailede Kullanan	421	42,0	267	26,6
Yaşamı Boyunca En Az Bir Kere Kullanan	377	37,6	357	35,6
Son Bir Yıl İçerisinde Kullanan	301	30,0	311	31,0
Son Bir Ay İçerisinde Kullanan	249	24,8	243	24,2
Halen Kullanan	189	18,8	226	22,5

%*: satır yüzdesi

Tablo 2: Öğrencilerin Tütün, Alkol ve Ürünlerini Kullanma Nedenlerinin Dağılımı, GÜTF, Ankara, 2011

Nedenler	Tütün ve Ürünlerini Kullanma		Alkol ve Ürünlerini Kullanma	
	(n=349)		(n=341)	
	Sayı	%*	Sayı	%*
Merak	71	13,3	45	8,9
Arkadaş çevresinden etkilenme	50	9,4	45	8,9
Anne/babadan etkilenme	11	2,0	15	2,9
Sıkıntı ve sorunlardan uzaklaşmak için	73	13,7	40	7,9
Stres nedeniyle	89	16,7	30	5,9
Eğlence olsun diye	109	20,4	198	39,1
Keyif verici olduğu için	126	23,6	127	25,1
Diğer	5	0,9	7	1,3

İlgili soruya birden fazla yanıt verilmiştir

Diğer tütün:yalnızlık

Diğer alkol:sosyal nedenler

%*: Yanıt veren kişiler üzerinden hesaplanmıştır

Tablo 3: Öğrencilerin Ailelerinde Tütün ve Ürünlerini Kullanan Kişi Varlığına Göre Tütün ve Ürünlerini Kullanma Durumlarının Dağılımı, GÜTF, Ankara, 2011

Tütün ve Ürünlerini Kullanma Durumu (n=1003)	Ailede Tütün ve Ürünlerini Kullanan Kişi Varlığı				P	OR	%95 Güven Aralığı
	Yok (n=582)		Var (n=421)				
	Sayı	%*	Sayı	%*			
Yaşamı Boyunca En Az Bir Kere Kullanma Durumu							
Kullanmamış	429	73,7	197	46,8	0,0001	1	2,44-4,16
Kullanmış	153	26,3	224	53,2		3,19	
Son Bir Yıl İçerisinde Kullanma Durumu							
Kullanmamış	466	80,1	236	56,1	0,0001	1	2,38-4,17
Kullanmış	116	19,9	185	43,9		3,15	
Son Bir Ay İçerisinde Kullanma Durumu							
Kullanmamış	487	83,7	267	63,4	0,0001	1	2,20-3,98
Kullanmış	95	16,3	154	36,6		2,96	
Halen Kullanma Durumu							
Kullanmıyor	521	89,5	293	69,6	0,0001	1	2,66-5,23
Kullanıyor	61	10,5	128	30,4		3,73	

*%: Kolon yüzdesi

Ki-kare önemlilik testi uygulanmıştır.

Tablo 3'te öğrencilerin ailelerinde tütün ve ürünlerini kullanan kişi varlığına göre yaşam boyu, son bir yıl, son bir ay ve halen tütün ve ürünlerini kullanma durumlarının dağılımı sunulmuştur.

Ailesinde tütün ve ürünlerini kullanan kişi olan 421 öğrencinin %53,2'si, olmayan 582 öğrencinin %26,3'ü yaşamları boyunca en az bir kere tütün ve ürünlerini kullandığını (p=0,0001, OR:3,19, %95 GA:2,44-4,16), ailesinde tütün ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerin %43,9'u, olmayan öğrencilerin %19,9'u son bir yıl içerisinde tütün ve ürünlerini kullandığını (p=0,0001, OR:3,15, %95 GA:2,38-4,17), ailesinde tütün ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerin %36,6'sı, olmayan öğrencilerin %16,3'ü son bir ay içerisinde tütün ve ürünlerini kullandığını (p=0,0001, OR:2,96, %95 GA:2,20-3,98), ailesinde tütün ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerin %30,4'ü, olmayan öğrencilerin %10,5'i halen tütün ve ürünlerini kullanmakta olduğunu (p=0,0001, OR:3,73, %95 GA:2,66-5,23) belirtmiştir. Bu sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05) (tablo 3).

Tablo 4'te öğrencilerin ailelerinde alkol ve ürünlerini kullanan kişi varlığına göre yaşam boyu, son bir yıl, son bir ay ve halen tütün ve ürünlerini kullanma durumlarının dağılımı sunulmuştur.

Ailesinde alkol ve ürünlerini kullanan kişi olan 267 öğrencinin %78,7'si, olmayan 736 öğrencinin %20,0'si yaşamları boyunca en az bir kere alkol ve ürünlerini kullandığını (p=0,0001, OR:14,77, %95 GA: 10,47-20,82), ailesinde alkol ve ürünlerini

kullanan kişi olan öğrencilerin 72,3'ü, olmayanların %16,0'sı son bir yıl içerisinde alkol ve ürünlerini kullandığını (p=0,0001, OR:13,66, %95 GA: 9,80-3,19,05), ailesinde alkol ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerin %60,3'ü, olmayanların %11,1'i son bir ay içerisinde alkol ve ürünlerini kullandığını (p=0,0001, OR: 12,11, %95 GA: 8,66-16,95), ailesinde alkol ve ürünlerini kullanan kişi olan öğrencilerin %59,2'si, olmayanların %9,2'si halen alkol ve ürünlerini kullanmakta olduğunu (p=0,0001, OR:14,24, %95 GA: 10,05-20,19) belirtmiştir. Bu sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05)(tablo 4).

Tablo 5'te öğrencilerin halen tütün ve ürünlerini kullanma durumunu etkileyen faktörler için lojistik regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Öğrencilerin halen tütün ve ürünlerini kullanma durumunu etkileyen faktörler için yapılan lojistik regresyon modelinde; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre 2,45 kat, yaştaki 1 birimlik artışın 1,15 kat, arkadaşları ile öğrenci evinde yaşıyor olmanın, yurttan kalan öğrencilere göre 2,82 kat, aile ile yaşıyor olmanın 1,81 kat, aylık kişisel harcamanın ≥ 1001 TL olmasının, ≤ 500 TL olmasına göre 3,18 kat, aylık aile toplam gelirin 1501-2000 TL arasında olmasının, ≤ 1500 TL'ye göre 2,27 kat, ailede tütün ve ürünlerini kullanan kişilerin olmasının olmayanlara göre 3,64 kat tütün ve ürünlerini kullanım riskini artırdığı ve bu risk değişimlerinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmıştır (p<0,05)(tablo 5).

Tablo 6'da öğrencilerin halen alkol ve ürünlerini

kullanma durumunu etkileyen faktörler için lojistik regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Öğrencilerin halen alkol ve ürünlerini kullanma durumunu etkileyen faktörler için yapılan lojistik regresyon modelinde; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre 1,98 kat, dönem IV, V ve VI öğrencisi olmanın hazırlık ve dönem I öğrencisi olmaya göre 2,32 kat, aile ile yaşıyor olmanın

yurtta kalan öğrencilere göre 2,38 kat, aylık kişisel harcamanın ≥ 1001 TL olması, ≤ 500 TL olmasına göre 2,53 kat, aylık aile toplam gelirinin ≥ 2001 TL olması ≤ 1500 TL'ye göre 2,01 kat, ailede alkol ve ürünlerini kullanan kişilerin olmasının olmayanlara göre 14,60 kat alkol ve ürünlerini kullanım riskini artırdığı ve bu risk değişimlerinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmıştır ($p < 0,05$) (tablo6).

Tablo 4: Öğrencilerin Ailelerinde Alkol ve Ürünlerini Kullanan Kişi Varlığına Göre Alkol ve Ürünlerini Kullanma Durumlarının Dağılımı, GÜTF, Ankara, 2011

Alkol ve Ürünlerini Kullanma Durumu (n=1003)	Ailede Alkol ve Ürünlerini Kullanan Kişi Varlığı				P	OR	% 95 Güven Aralığı
	Yok (n=736)		Var (n=267)				
	Sayı	%*	Sayı	%*			
Yaşamı Boyunca En Az Bir Kere Kullanma Durumu							
Kullanmamış	589	80,0	57	21,3	0,0001	1	10,47-20,82
Kullanmış	147	20,0	210	78,7		14,77	
Son Bir Yıl İçerisinde Kullanma Durumu							
Kullanmamış	618	84,0	74	27,7	0,0001	1	9,80-3,19,05
Kullanmış	118	16,0	193	72,3		13,66	
Son Bir Ay İçerisinde Kullanma Durumu							
Kullanmamış	654	88,9	106	39,7	0,0001	1	8,66-16,95
Kullanmış	82	11,1	161	60,3		12,11	
Halen Kullanma Durumu							
Kullanmıyor	668	90,8	109	40,8	0,0001	1	10,05-20,19
Kullanıyor	68	9,2	158	59,2		14,24	

%*: Kolon yüzdesi

Ki-kare önemlilik testi uygulanmıştır.

Tablo 5: Öğrencilerin Halen Tütün ve Ürünlerini Kullanma Durumunu Etkileyen Faktörler için Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları, GÜTF, Ankara, 2011

Değişkenler (n=1003)	Beta	p	OR	%95 CI
- Cinsiyet				
Kız			1	
Erkek	0,894	0,0001	2,45	1,71-3,51
- Yaş	0,137	0,0001	1,15	1,06-1,24
- İkamet EdilenYer				
Yurtta			1	
Arkadaşlarla öğrenci evinde	0,601	0,015	1,82	1,12-2,97
Aile ile Yaşama	0,592	0,026	1,81	1,08-3,04
- Aylık Kişisel Harcama Düzeyi				
≤ 500 TL			1	
501-1000 TL	0,401	0,056	1,49	0,99-2,25
≥ 1001 TL	1,158	0,0001	3,18	1,85-5,48
- Aylık Aile Toplam Gelir Düzeyi				
≤ 1500 TL			1	
1501-2000 TL	0,817	0,003	2,27	1,33-3,85
≥ 2001 TL	0,388	0,119	1,47	0,90-2,40
- Ailede Tütün ve Ürünlerini Kullanan Kişi Varlığı				
Yok			1	
Var	1,292	0,0001	3,64	2,55-5,20

*Modele cinsiyet, yaş, ikamet edilen yer, aylık kişisel harcama, aylık aile toplam geliri, tütün ve ürünlerini kullanan kişi varlığı dahil edilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Halen Alkol ve Ürünlerini Kullanma Durumunu Etkileyen Faktörler için Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları, GÜTF, Ankara, 2011

Değişkenler (n=1003)	Beta	p	OR	%95 CI
- Cinsiyet			1	
Kız			1,98	1,35-2,91
Erkek	0,682	0,001		
- Sınıf			1	
Hazırlık ve Dönem I			1,43	0,83-2,49
Dönem II ve Dönem III	0,360	0,200		
Dönem IV, Dönem V ve Dönem VI	0,843	0,004	2,32	1,309-4,125
- İkamet EdilenYer			1	
Yurtta			1,39	0,82-2,35
Arkadaşlarla öğrenci evinde	0,326	0,226		
Aile ile Yaşama	0,866	0,001	2,38	1,41-4,00
- Aylık Kişisel Harcama Düzeyi			1	
≤500 TL			1,23	0,80-1,88
501-1000 TL	0,203	0,355		
≥ 1001 TL	0,927	0,001	2,53	1,44-4,45
- Aylık Aile Toplam Gelir Düzeyi			1	
≤1500 TL			1,79	0,99-3,26
1501-2000 TL	0,584	0,055		
≥2001 TL	0,700	0,007	2,01	1,44-4,45
- Ailede Alkol ve Ürünlerini Kullanan Kişi Varlığı			1	
Yok			14,60	9,94-21,44
Var	2,681	0,0001		

*Modele cinsiyet, sınıf, ikamet edilen yer, aylık kişisel harcama, aylık aile toplam geliri, alkol ve ürünlerini kullanan kişi varlığı dahil edilmiştir.

TARTIŞMA

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünlerini kullanım sıklığı ve risk etmenlerini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmada öğrencilerin %18,8'i tütün ve ürünlerini, %22,5'i ise alkol ve ürünlerini halen kullanmakta olduğunu belirtmiştir.

2002'de Türkiye'de Tıp Fakültesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2004'te Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Harran Üniversitesi, 2008'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Üniversitesi öğrencilerinde yapılan çalışmalarda yaşam boyu sigara kullanım sıklığı sırasıyla %39,9, %43,0, %64,4, %59,4 ve %61,5 olarak bulunmuştur. (7-11) Bu çalışmada ise yaşam boyu sigara kullanım sıklığı %37,6 ile diğer çalışmalara göre daha düşük bulunmuştur. Hindistan'da, Kanada'da tıp öğrencilerinde ve 2009'da Batı Kenya'da kolej öğrencilerinde yapılan çalışmalarda ise yaşam boyu sigara kullanım sıklığı sırasıyla %13,4, %24,0 ve %42,8 olarak bulunmuştur. (12-14) Ülkelere göre öğrenciler arasında yaşam boyu sigara kullanım sıklığı değişmekle birlikte bu çalışmada yaşam boyu sigara kullanım sıklığı Hindistan ve Kanada'da yapılan çalışmalara göre daha yüksek iken, Batı Kenya'ya göre daha düşük bulunmuştur.

Avrupa ülkelerinin katıldığı ESPAD çalışmasının 2003 verilerine göre ise öğrencilerde yaşam boyu sigara kullanım prevalansı %50-80 arasında değişmektedir. %83,0 ile Faroe adasında en yüksek iken, bunu %80,0 ile Avusturya, Litvanya ve Çek Cumhuriyeti takip etmektedir. En düşük yüzdeye Kıbrıs, Yunanistan, İzlanda, Malta ve Türkiye sahiptir (%42-52). (15) Bu çalışmanın Türkiye verisi bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

2001'de Cumhuriyet Üniversitesi, 2002'de Türkiye'de Tıp Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2004'te Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Harran Üniversitesi öğrencilerinde yapılan çalışmalarda halen sigara kullanım sıklığı sırasıyla %27,3, %32,1, %43,5, %24,0 ve %26,5 olarak bulunmuştur. (8-11,16) Bu çalışmada ise halen sigara kullanım sıklığı %18,8 ile diğer çalışmalara göre daha düşük bulunmuştur.

2001'de Cumhuriyet Üniversitesi, 2004'te Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi ve İstanbul'da onuncu sınıf, Mersin'de Mersin Üniversitesi öğrencilerinde, 2009'da Batı Kenya'da kolej öğrencileri arasında yapılan çalışmalarda sigara içme sıklığı kızlarda erkeklere göre anlamlı şekilde düşük bulunmuştur. (10,16-18) Bu çalışmaların sonuçları bizim çalışmamız ile benzerlik göstermekle birlikte Avrupa'nın bir

çok ülkesinde üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmalarda sigara kullanım yaygınlığının kız ve erkek öğrencilerde benzer olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. (15) 2002'de Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2005'te Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Kanada'da Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmalarda ise cinsiyete göre sigara kullanımı bakımından fark saptanmamıştır. (9, 13, 19)

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmada ailesinde sigara kullanan kişi bulunan öğrencilerde, bulunmayanlara göre sigara içme sıklığı anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. (10) Bu çalışmanın bulguları bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Bu durum tütün ve ürünlerinin kullanım alışkanlıklarında aile ve yakın çevreden etkilenmenin önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada yurttan yaşayan öğrencilerin, arkadaşları ile öğrenci evinde ve ailesi ile yaşayanlara göre daha az sigara kullandığı görülmektedir. Yurttan yaşamak sigara kullanımını azaltıcı bir faktör olarak göze çarpmaktadır.

İstanbul'da onuncu sınıf öğrencilerinde yapılan çalışmada; yaşam boyu tütün kullanımı riski, ailesi yüksek gelir düzeyi-ne sahip olan öğrencilerde, düşük gelir düzeyine sahip olan öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. (17) Bizim çalışmamızda ise tam tersi, ailesi yüksek gelir düzeyine sahip olan öğrenciler daha fazla tütün ve ürünlerini kullanmaktadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarında sigara kullanım sıklığı daha yüksek bulunurken, az sayıda ülkede; ailenin gelir düzeyi ile sigara kullanımı arasında ilişki olmadığı bildirilmiştir. (15)

Türkiye'de Tıp Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Harran Üniversitesi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Üniversitesi öğrencilerinde yapılan çalışmalarda yaşam boyu alkol kullanım sıklığı sırasıyla %46,1, %72,3, %30,4, %70,8 olarak bulunmuştur. (7-9,11) Bizim çalışmamızda ise öğrencilerin yaklaşık 1/3'ü yaşam boyu en az bir kez alkol kullanmıştır. Avrupa ülkelerinin katıldığı ESPAD çalışmasının 2003 verilerine göre ise 35 ülkenin 2/3'ünde öğrencilerin %90,0'ından fazlası yaşam boyu en az bir kez alkol kullanmıştır. Danimarka'da ve Çek Cumhuriyetinde %95,0, Avusturya ve Almanya'da %93,0, Yunanistan ve İngiltere'de %91,0 ile en yüksek iken Türkiye'de %35,0 ile en düşük bulunmuştur. (15) Bu çalışmanın Türkiye verisi bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmada halen alkol kullanım sıklığı %47,9 olarak bulunmuştur. (9) Bu

çalışmada ise %22,5 ile daha düşük bulunmuştur.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Kanada'da Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmalarda cinsiyete göre alkol kullanımı bakımından fark saptanmamıştır. (9, 13, 19) Bu çalışmada ise erkek öğrencilerde alkol kullanım sıklığı, kız öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmada ailesinde alkol ve ürünlerini kullanan kişi bulunan öğrencilerde; alkol ve ürünlerini kullanma riski, bulunmayanlara göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Bu durum alkol ve ürünlerini kullanım alışkanlıklarında, aile ve yakın çevreden etkilenmenin önemli bir risk etkeni olduğunu göstermektedir.

İstanbul'da onuncu sınıf öğrencileri arasında yapılan çalışmada; alkol kullanımı riski ailesi yüksek gelir düzeyi-ne sahip olan öğrencilerde, ailesi düşük gelir düzeyine sahip öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. (17) Bu çalışmada ise tam tersi ailesi yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerde alkol kullanımı riski daha yüksek bulunmuştur.

Mersin Üniversitesinde yapılan çalışmada öğrencilerin alkol kullanma nedenleri arasında; eğlenceli ve keyif verici olması en fazla yüzdeye sahipken, yine 2002 yılında Türkiye'de Tıp Fakültesi ve Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. ve 6. sınıf öğrencilerinde yapılan çalışmalarda da alkol kullanma nedenleri arasında zevk almak en fazla yüzdeye sahiptir. (18, 8, 20) Bu çalışmaların bulguları bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları tıp fakültesi öğrencilerinin tütün, alkol ve ürünleri hakkında daha fazla eğitime, tütün ve alkol kullanımıyla ilgili müdahalelere gereksinim duyduklarını göstermektedir. Özellikle de bu maddeleri kullanım nedeni olarak; keyif verici ve eğlenceli olmasını neden olarak göstermeleri öğrencilerin bu konularda bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Geleceğin hekimleri olan tıp fakültesi öğrencileri ileride madde kötüye kullanımı konusunda topluma eğitim sağlayacaklardır. Hekim adaylarının tütün, alkol ve ürünlerini kullanması verecekleri danışmanlık hizmetlerini olumsuz etkilemektedir. Tütün, alkol ve ürünleri ile ilgili ulusal düzeyde kamu, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları tarafından koruyucu ve önleyici yaklaşımlar içeren müdahalelere gereksinim duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1- Gökgöz S, Koçoğlu G. Adelosan çağda sigara ve alkol içme davranışı. Fırat

- Tıp Dergisi 2007; 12(3): 214-218.
- 2- Özcebe H. Gençler ve Sigara. 1. Baskı. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 731. Ankara: Klasmat Matbaacılık, 2008: 8.
- 3- T.C. Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu 2010. Ankara: Anıl Matbaacılık 2010; 11. ISBN: 978-975-590-332-3.
- 4- Yazıcı H, Ak İ. Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler, kişisel sağlık davranışları ve sigara içme. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2008; 9: 224-231.
- 5- Marakoğlu K, Çivi S, Şahsivar Ş, Özdemir S. Tıp fakültesi birincive ikincisınıf öğrencilerinde sigara içme durumu ve depresyon yaygınlığı arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi* 2006; 7(3): 129-134.
- 6- Türkiye’de uyuşturucu kullanımı. http://www.tubim.gov.tr/Dosyalar/istatistik/genc_nufus.pdf (20 Ekim 2011 tarihinde ulaşıldı).
- 7- Akfirt KS, Çakıcı E, Çakıcı M. Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2009; 10: 40-47.
- 8- Akvardar Y, Demiral Y, Ergör G, Ergör A, et al. Substance use in a sample of Turkish medical students. *Drug and Alcohol Dependence* 2003; 72: 117-121.
- 9- Akvardar Y, Aslan B, Ekici ZB, ve ark. Dokuz Eylül Üniversitesi tıp fakültesi dönem II öğrencilerinde sigara, alkol, madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi* 2001; 2(2): 49-52.
- 10- İlhan F, Aksakal FN, İlhan MN, Aygün R. Araştırma Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme durumu. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2005; 4(4): 188-198.
- 11- Altındağ A, Yanık M, Yengil E, Karazeybek AH. Şanlıurfa’da üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, *Bağımlılık Dergisi*, 2005; 6(2): 60-64.
- 12- Zülfikaralı RV, Vankar GK. Psychoactive substance use among medical students. *Indian J. Psychiat* 1994; 36(3): 138-140.
- 13- Sidd T, Zahinoor I, Scott J, et al. Perceptions and habits of alcohol consumption and smoking among Canadian medical students. *Academic Psychiatry* 2009; 33: 193-197
- 14- Lukoye A, Prisca AM, Moses NN, et al. Prevalence of substance use among college students in Eldoret, western Kenya. *BMC Psychiatry* 2011; 11(1): 34-42
- 15- Björn H, Barbro A, Thoroddur B, et al. The EPSAD Report 2003: Alcohol and Other Drug Use Among Students in 35 European Countries. 2004: 129-133.
- 16- Demirel Y, Sezer RE. Sivas bölgesi üniversite öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı. *Erciyes Tıp Dergisi* 2005; 27(1): 1-6.
- 17- Öge K, Taner S, Eke CY. Onuncu sınıf öğrencileri arasındatütün,alkolvemaddekullanımyaygınlığı: İstanbul örnekleme. *Bağımlılık Dergisi* 2006; 7(1): 18-23. Available from: www.bagimlilik.net
- 18- Tot Ş, Yazıcı K, Yazıcı AE, ve ark. Mersin Üniversitesi öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım yaygınlığı ve ilişkili özellikler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2002; 3: 227-231.
- 19- Pekşen Y, Canbaz S, Sünter AT, Tunçel EK. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörler. *Bağımlılık Dergisi* 2005; 6: 111-116
- 20- Özen Ş, Arı M, Gören S, Palancı Y ve ark. Tıp fakültesi birinci ve altıncı sınıf öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım sıklığı. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2005; 6: 92-98.